

**До разової спеціалізованої вченої ради PhD13026
у Київському національному університеті
технологій та дизайну**

РЕЦЕНЗІЯ

*к.ю.н., доцентки, доцентки кафедри приватного та публічного права Київського
національного університету технологій та дизайну*

Коваленко Інни Анатоліївни

*на дисертаційну роботу Погребняка Богдана Вікторовича на тему: «Правові
засади діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»*

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Українська держава має забезпечити реалізацію прав і свобод людини і громадянина. Кожна людина, серед інших прав і свобод, має право на професійну правничу допомогу, яка у визначених законом випадках надається безоплатно. Суб'єктом надання такої допомоги в Україні є адвокатура. Саме на неї покладено обов'язок створення сприятливих умов та правовий захист, оскільки виключно цей правозахисний інститут здійснює таку діяльність на професійному рівні. Існують певні недоліки в правовому регулюванні діяльності адвокатури щодо належного функціонування системи надання безоплатної правничої допомоги. Чинне законодавство України про безоплатну правничу допомогу не є зразковим і не повною мірою забезпечує вирішення завдань адвокатури у названій сфері. Система надання безоплатної правничої допомоги повністю перебуває під контролем держави, що призводить до порушення прав людини в процесі отримання нею безоплатної правничої допомоги та принципу незалежності адвокатури. Саме з цієї причини система надання безоплатної правничої допомоги та інститут адвокатури як суб'єкт у сфері надання безоплатної правничої

допомоги потребують законодавчого удосконалення. Це у повній мірі стосується сутності і особливостей правового регулювання у сфері надання особі безоплатної правничої допомоги.

Отже, обставини щодо правового регулювання діяльності адвокатури у взаємодії з суб'єктами владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги зумовлюють необхідність удосконалення правового регулювання названих процесів і практики реалізації діючого законодавства в досліджуваних правовідносинах, що на нашу думку, складає актуальність обраної Погребняком Б.В. теми дослідження та характеризує спрямованість дисертаційної праці.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, що затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, Стратегії розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки, затвердженої Рішенням Ради адвокатів України від 2 липня 2021 року № 38, Дорожньої карти з питань верховенства права, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р, Програми виконання Дорожньої карти з питань верховенства права, затвердженої рішенням Ради адвокатів України від 12 грудня 2025 року № 125, Плану науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темою «Правове забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів правових відносин у сфері публічного адміністрування» (номер державної реєстрації 0122U201691).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Сутність та зміст дисертації і наукових публікацій Погребняка Б.В. дозволяють зробити висновок, що основні наукові положення,

висновки і рекомендації, відповідають спеціальності 081 «Право». Вони виконані автором самостійно, на основі аналізу певної кількості нормативних та наукових джерел і практики їх застосування. Автор чітко визначив мету та завдання дослідження, вибрав методологічну базу. Це дало можливість автору сформулювати достатньо повні висновки, які відзначаються оригінальністю та науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів підтверджується вірно обраними методами. Погребняк Б.В. використав загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що були ним обрані з урахуванням поставленої мети, визначених завдань, об'єкта та предмета дисертаційної роботи. За допомогою *історико-правового методу* з'ясовано сутність безоплатної правничої допомоги у контексті діяльності адвокатури (підрозділ 1.1). Для визначення сутності понять «правнича допомога», «безоплатна правнича допомога», «право на безоплатну правничу допомогу», «адміністрування системою надання безоплатної правничої допомоги», а також ролі та місце адвокатури в системі надання безоплатної правничої допомоги, повноважень адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги, сутності, форм та принципів взаємодії адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги використано *діалектичний, формально-юридичний, герменевтичний та логіко-семантичний* методи (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). *Порівняльно-правовий* метод застосовано під час аналізу зарубіжного досвіду регламентації діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги (підрозділ 3.1). Для узагальнення та аналізу емпіричної інформації за тематикою дослідження використано *статистичний* метод (підрозділи 2.2, 2.3). При формуванні напрямів вдосконалення правового регулювання діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги в Україні застосовано методи *моделювання, аналізу та синтезу* (підрозділ 3.2).

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, сформульованих ним висновків і рекомендацій підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях, науковими публікаціями, актами впровадження в практику та

пропозиціями удосконалення діючого законодавства. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертація характеризується високим рівнем обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Структура і зміст дисертації та її відповідність встановленим вимогам. Дисертація Погребняка Б.В. є цілісною, завершеною науковою працею. Її рукопис містить повний комплекс матеріалу, що відповідає вимогам та характеру структурних елементів дослідження, а саме: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації становить 199 сторінок. Основний текст викладено на 170 сторінках. Список використаних джерел містить 205 найменувань, розміщених на 22 сторінках. Додатки містяться на 5 сторінках.

Анотація дисертації у повній мірі та обсязі відображає її структуру, розкриває отримані наукові результати та висновки, структуру та упорядковану логіку проведеного дослідження. Вступ до дисертації містить усі структурні елементи, у тому числі інформацію щодо практичної апробації результатів дослідження, а також особистий внесок Погребняка Б.В. Основні положення, що характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення його результатів, розроблені дисертантом особисто. Висновки, зроблені автором за результатами дослідження, є змістовними та розкривають результати виконання поставлених завдань дослідження. Загалом можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота є завершеною та оригінальною, містить цінні наукові положення теоретичного та прикладного значення.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним, науковим, монографічним дослідженням правових засад діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги. В результаті проведеного дослідження сформульовано певну кількість нових науково-теоретичних та практичних положень, висновків і пропозицій для розвитку правових засад діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги в Україні. Основні з них такі:

вперше:

– обґрунтовано, що безоплатна правнича допомога у контексті діяльності адвокатури є державною гарантією реалізації права на професійну безоплатну правничу допомогу шляхом створення умов для організації та надання такої допомоги безоплатно з метою забезпечення здійснення прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, їх захисту та відновлення у разі порушення. Адвокатура в системі надання безоплатної правничої допомоги є єдиним, окремим інститутом та займає специфічне місце, оскільки виключно цей суб'єкт забезпечує якісні стандарти надання безоплатної професійної правничої допомоги;

– доведено, що адвокатура у сфері надання безоплатної правничої допомоги є суб'єктом адміністрування системою надання безоплатної правничої допомоги та суб'єктом надання безоплатної правничої допомоги. Адвокатура як суб'єкт адміністрування системою надання безоплатної правничої допомоги через органи адвокатського самоврядування (Національна асоціація адвокатів України, Рада адвокатів України, Рада адвокатів регіону) приймає участь у розробці нормативно-правових актів, організації та проведенні експертизи проєктів законів, програм, рішень та інших документів і нормативних актів з питань адвокатури та адвокатської діяльності у сфері надання безоплатної правничої допомоги; визначає представників адвокатури до складу конкурсної комісії з відбору адвокатів для надання безоплатної вторинної правничої допомоги; утворює комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правничої допомоги; співпрацює з суб'єктами владних повноважень з питань реалізації Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»;

– запропоновано замість конструкції «управління системою надання безоплатної правничої допомоги» застосовувати концепт «адміністрування системою надання безоплатної правничої допомоги» як сукупність дій, рішень та процедур, за допомогою яких уповноважені суб'єкти здійснюють діяльність, спрямовану на ефективне забезпечення надання якісної безоплатної правничої допомоги;

– аргументовано, що взаємодія адвокатури та суб'єктів владних повноважень є важливими фактором, який впливає на ефективність системи надання безоплатної правничої допомоги. Наведено такі форми взаємодії адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги: обмін інформацією з питань надання безоплатної правничої допомоги; розроблення, затвердження та впровадження актів у сфері надання безоплатної правничої допомоги; утворення спільних робочих груп у сфері надання безоплатної правничої допомоги; проведення спільних заходів у сфері надання безоплатної правничої допомоги; проведення експертизи проєктів нормативно-правових актів у сфері надання безоплатної правничої допомоги. Диференційовано принципи взаємодії адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги на загальні (верховенство права, законність, рівність, відкритість, прозорість, гласність, публічність, плановість, системність, професіоналізм) та спеціальні (незалежність, партнерство, спільність інтересів, оптимальне використання можливостей взаємодіючих суб'єктів, забезпечення якості безоплатної правничої допомоги, взаємна відповідальність);

– обґрунтовано та доведено прикладну значущість внесення змін до Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» щодо повноважень органів адвокатського самоврядування, а також взаємодії суб'єктів владних повноважень та адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги;

удосконалено:

– розуміння взаємодії адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги як суспільні відносини рівноправних суб'єктів на засадах партнерства, які складаються у процесі їх спільної діяльності для ефективного функціонування системи надання безоплатної правничої допомоги;

– наукові підходи до з'ясування особливих ознак взаємодії адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги, до яких віднесено: відносини, пов'язані з виконанням функцій суб'єктів надання

безоплатної правничої допомоги; наявність у взаємодії двох суб'єктів надання безоплатної правничої допомоги, які не підпорядковані один одному; рівноправний характер діяльності взаємодіючих суб'єктів; спрямованість зусиль взаємодіючих суб'єктів на ефективне функціонування системи надання безоплатної правничої допомоги;

набули подальшого розвитку:

– наукові позиції, що поняття «безоплатна правнича допомога» ширше за поняття «безоплатна професійна правнича допомога»;

– погляди науковців, що законодавчі визначення категорій «правнича допомога» та «правнича послуга» є не зовсім вдалими у контексті діяльності адвокатури та негативно впливають на дефініцію «безоплатна правнича допомога»;

– наукові положення, що система надання безоплатної правничої допомоги повністю перебуває під контролем держави і це протирічить як національному, так і міжнародному законодавству;

– теоретичні підходи, що основною та необхідною ознакою ефективної взаємодії адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги є наявність спільної мети – спільна узгоджена діяльність щодо створення необхідних умов для ефективного функціонування системи надання безоплатної правничої допомоги;

– наукові підходи, що різноманіття моделей безоплатної правничої допомоги у світі зумовлено існуванням різних правових систем та підходів до публічно-правового регулювання її функціонування та фінансові спроможності окремо взятої країни.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані у роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень правових засад діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги;

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства про

безоплатну правничу допомогу щодо діяльності адвокатури та функціонування системи надання безоплатної правничої допомоги»;

– *правозастосовній діяльності* – для покращення діяльності у сфері надання безоплатної правничої допомоги;

– *освітньому процесі* – під час розробки та викладанні навчальних дисциплін «Адвокатура України» та «Адміністративне право».

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. За результатами дослідження Погребняком Б.В. опубліковано 8 наукових праць, з них: 3 публікації у фахових виданнях України в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, 5 публікацій в яких засвідчується апробація матеріалів дисертації.

Список публікацій здобувача за темою дисертації, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Погребняк Б.В. Роль та місце адвокатури в системі надання безоплатної правничої допомоги. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. № 6. С. 279-283. DOI: <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2023-6-43>.

2. Погребняк Б.В. Взаємодія адвокатури та суб'єктів владних повноважень у сфері надання безоплатної правничої допомоги: сучасний стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2024. № 72. С. 44-46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1745.2024.72.8>.

3. Погребняк Б.В. Адвокатура в системі надання безоплатної правничої допомоги: досвід зарубіжних країн. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 7. (17). С. 146-154. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-7\(17\)-146-154](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-7(17)-146-154).

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації оприлюднено на таких міжнародних та всеукраїнських науково-практичних заходах: «Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи» (м. Харків, 17 березня 2023 р.); «Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні» (м. Київ, 09 листопада 2023 р.); «Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в

Україні» (м. Київ, 08 жовтня 2024 р.); «Трансформація правової системи України: виклики сучасності» (м. Київ, 17 грудня 2024 р.); «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 16 травня 2025 р.).

Список публікацій які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Погребняк Б.В. Доступність безоплатної правової допомоги в умовах воєнного стану. *Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи*: збірник тез доповідей та повідомлень за круглого столу (м. Харків, 17 березня 2023 р.). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С. 144-147.

2. Погребняк Б.В. Дефініція «безоплатна правнича допомога» у контексті діяльності адвокатури. *Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (9 листопада 2023 р., м. Київ, КНУТД) / відп. ред. А.Ю. Олійник, Ю.В. Оніщик. К.: КНУТД, 2023. С. 382-384.

3. Погребняк Б.В. Участь адвокатури у моніторингу якості надання безоплатної правничої допомоги. *Проблеми реалізації прав, свобод і законних інтересів суб'єктів права в Україні*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (8 жовтня 2024 р., м. Київ, КНУТД) / відп. ред. А.Ю. Олійник, Ю.В. Оніщик. К.: КНУТД, 2024. С. 97-101.

4. Погребняк Б.В. Адвокатура як форма реалізації державних гарантій права на безоплатну правничу допомогу. *Трансформація правової системи України: виклики сучасності*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 грудня 2024 р. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 174-176.

5. Погребняк Б.В. Правові засади взаємодії органів місцевого самоврядування та адвокатури у сфері надання безоплатної первинної правничої допомоги. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова.

(м. Хмельницький, 16 травня 2025 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 317-319.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами аналізу представлених Погребняком Б.В. матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Дисертант дотримувався академічної доброчесності та норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Відмічаючи високий рівень дисертаційного дослідження Погребняка Б.В., слід зосередити увагу на окремих дискусійних висновках і рекомендаціях, а саме:

1. Назва розділу 1, на нашу думку, не відповідає назві теми дисертації. Ми пропонуємо назвати розділ 1 «Правова характеристика діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги».

2. Розділі 2, на нашу думку, розкрито не повністю. Пропонуємо додати підрозділ 2.1 назвавши його «Поняття правових особливостей діяльності адвокатури...» і далі по тексту розділу. Нинішній підрозділ 2.1 назвати підрозділом 2.2. і далі по тексту.

3. Розділ 3, на нашу думку, не містить напрямків удосконалення практичної діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги. Пропонуємо у підрозділ 3.2. внести зміни, а саме після слів «вдосконалення правового регулювання» додати слова «та практичної» і далі по тексту. Крім того на с. 170 дисертації додати узагальнення напрямків практичної діяльності адвокатури з названої проблеми.

Такі пропозиції не впливають на високий рівень дослідження однак підсилюють практичну цінність дисертаційного дослідження.

Загальні висновки та оцінка дисертації. Дисертація на тему: «Правові засади діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги» є самостійною та завершеною науковою монографічною працею, має ціннісну наукову новизну та практичне значення.

Дисертацію виконано за спеціальністю 081 «Право». За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 08 квітня 2025 року № 426), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507). Погребняк Богдан Вікторович – автор дисертації на тему: «Правові засади діяльності адвокатури у сфері надання безоплатної правничої допомоги» заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензентка:

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри приватного та публічного права

факультету економіки та управління

Київського національного університету технологій

та дизайну

Інна КОВАЛЕНКО

